

IŠVADA DĖL SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETŲ FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ LAIKYMOSI 2023–2024 M.

2024 m. birželio 13 d. Nr. BPE–3

Vilnius

2023–2024 M. SAVIVALDYBIŲ BIUDŽETAI ATITIKO FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ REIKALAVIMUS, TAČIAU PROBLEMŲ SU FINANSINE ATSKAITOMYBE LIKO

Valstybės kontrolė, vykdydama fiskalinės institucijos funkcijas (toliau – VK FI), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniu įstatymu (toliau – Konstitucinis įstatymas), teikia Seimui išvadą dėl valdžios sektoriui priskiriamų savivaldybių biudžetų fiskalinės drausmės taisyklių (toliau – FDT) laikymosi vertinimo.

Savivaldybių, kurios yra valdžios sektoriaus dalis, fiskalinės drausmės taisyklės prisideda prie viešųjų finansų tvarumo. VK FI *ex-ante* (išankstiniu) vertinimu siekiama identifikuoti rizikas dėl FDT nesilaikymo, suteikti galimybę savivaldybėms įsivertinti ir pagal poreikį pasikoreguoti biudžetus iki einamųjų metų pabaigos, siekiant išvengti jų neatitikimo, kai bus atliekamas *ex-post* (faktinis) vertinimas.

Ex-post vertinimu, 2023 m. visų savivaldybių biudžetai buvo vykdomi laikantis jiems keliamų reikalavimų. *Ex-ante* vertinimu, 2024 m. savivaldybių tarybų patvirtinti pirminiai biudžetai atitiko jiems keliamus reikalavimus. Vis dėlto, ir toliau susiduriama su duomenų patikimumo problema – vertinimo metu pastebėta, kad ne visa teikiama informacija yra tiksli.

2023–2024 M. VISOS SAVIVALDYBĖS LAIKĖSI FISKALINĖS DRAUSMĖS TAISYKLIŲ

2023 m. visos savivaldybės laikėsi joms taikomų fiskalinės drausmės taisyklių. Kadangi Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių miestų savivaldybių biudžetų balansai buvo teigiami, o kitų savivaldybių asignavimai neviršijo jų pajamų daugiau nei 1,5 proc., 2023 m. visų savivaldybių biudžetai buvo vykdomi laikantis valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklių¹. Vietos valdžios subsektoriaus balansas 2023 m. buvo teigiamas ir siekė 0,2 proc. BVP, nepaisant to, kad, atotrūkio nuo potencialo įverčiui esant neigiamam², savivaldybės galėjo turėti deficitus.

Remiantis Biudžeto sandaros įstatymu, savivaldybių tarybos biudžetus 2024 metams turėjo patvirtinti per du mėnesius nuo einamųjų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių įstatymo patvirtinimo. Metų eigoje savivaldybės tikslina savo biudžetus. VK FI atlikdama *ex-ante* vertinimą analizavo pirminius savivaldybių tarybų patvirtintus biudžetus. Faktinis savivaldybių 2024 m. biudžetų fiskalinės drausmės taisyklių laikymasis bus vertinamas 2025 m. pirmąjį pusmetį.

Visų savivaldybių 2024 m. biudžetai sudaryti laikantis jiems keliamų reikalavimų. Remiantis Konstitucinio įstatymo 4 str. 2 ir 4 d., ekonomikai esant žemiau potencialaus lygio³, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Šiaulių miestų savivaldybės galėjo planuoti ciklinės komponentės⁴ dydžio deficitus, o likusiosios turėjo užtikrinti, kad asignavimai neviršytų pajamų daugiau nei 1,5 proc. Vertinant pagal finansinių ataskaitų duomenis ir savivaldybių pateiktą informaciją apie ES paramą, visų jų 2024 m. biudžetai sudaryti laikantis jiems keliamų reikalavimų.

Vertindama savivaldybių fiskalinės drausmės taisyklių laikymąsi VK FI atsižvelgia į Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos poveikį balansui. Europos Sąjungos ir tarptautinės finansinės paramos (be bendrojo finansavimo) lėšų poveikis valdžios sektoriaus balansui turi būti neutralus, kadangi tai yra išorės pajamų šaltinis, finansuojamas iš ES biudžeto. Vis dėlto gali susidaryti situacija, kai ES lėšos veikia savivaldybės balansą. Įprastai, savivaldybei rengiant ir vykdam biudžetą, nepanaudota ES paramos dalis įtraukiama prie išlaidų. Kadangi vertinant fiskalinę drausmę ši nepanaudota ES paramos dalis prie pajamų nepridedama, tai savivaldybių balansus veikia neigiamai, o taip būti neturėtų. Dėl šios priežasties VK FI atliko papildomą ES lėšų korekciją, siekdama neutralizuoti šį ES lėšų poveikį. Savivaldybių buvo paprašyta užpildyti apklausą apie Europos Sąjungos ir tarptautinės finansinės paramos be bendrojo finansavimo lėšas 2023 m. vykdytuose biudžetuose ir 2024 m. biudžetų planuose. Pažymėtina, kad šios informacijos negalima identifikuoti iš savivaldybių teikiamų finansinės atskaitomybės dokumentų, todėl buvo pasirinkta atlikti apklausą.

Detalesnį taisyklių vertinimą galima rasti kartu su išvada pateiktose MS excel skaičiuoklėse.

¹ Detalų taisyklių laikymosi vertinimą galima rasti interneto svetainėje kartu su šia išvada pateiktoje MS Excel darbaknygėje. Prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/BiudžetoStebesena>.

² Finansų ministerijos 2024-03-25 paskelbtame pranešime „Dėl potencialaus bendrojo vidaus produkto ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo 2023–2027 metais“ įvertintas produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2023 m. siekė –2,0 proc. pot. BVP. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/3/YeDyCuiYgTE.pdf>.

³ Finansų ministerijos 2023-12-29 paskelbtame pranešime „Dėl potencialaus bendrojo vidaus produkto ir produkcijos atotrūkio nuo potencialo 2022–2026 metais“ įvertintas produkcijos atotrūkis nuo potencialo 2024 m. siekė –2,4 proc. pot. BVP. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2024/1/upjEGDhVBmA.pdf>.

⁴ Ciklinė biudžeto komponentė – piniginiiais vienetais išreiškiamas rodiklis, kuriuo rodomas produkcijos atotrūkio nuo potencialo poveikis savivaldybės balanso rodikliui per ataskaitinį laikotarpį. Šio rodiklio įverčius, naudojamus vertinimui, galima rasti Finansų ministerijos interneto svetainėje. Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/fiskaline-politika/informacija-savivaldybems-sodrai-ir-psdf/savivaldybiu-sodros-psdf-biudzetu-cikliniu-komponentu-dydziai>.

VIS DAR NEUŽTIKRINAMA, KAD SAVIVALDYBIŲ FINANSINĖS ATSKAITOMYBĖS DOKUMENTAI BŪTŲ PATIKIMI

Vertinant pagal finansinių ataskaitų duomenis ir neįtraukus patikslinimų, 5-ųjų savivaldybių 2024 m. biudžetai būtų identifikuoti kaip neatitinkantys fiskalinės drausmės taisyklių. 2024-05-22 savivaldybėms buvo pranešta apie riziką nesilaikyti FDT ir paprašyta informuoti VK FI dėl galimų duomenų neatitikčių. Pastebėta, kad savivaldybės, kurios pagal pirminį vertinimą nesilaikė fiskalinės drausmės taisyklių, nepateikė nepanaudotos pajamų dalies duomenų formos 1-sav 105 eilutėje. Savivaldybėms pateikus patikslintą informaciją apie nepanaudotą pajamų dalį ir išnagrinėjus jų tarybų patvirtintus biudžetus, VK FI įtraukė šią patikslintą informaciją į vertinimą. Atsižvelgus į tai, šioms savivaldybėms fiskalinės drausmės taisyklių nesilaikymo rizika nebuvo identifikuota. Problema dėl nenurodytos arba nurodytos netiksliai nepanaudotos pajamų dalies finansinėse ataskaitose yra pasikartojanti, tačiau šiais metais netikslumų pastebėta mažiau, nei praėjusių metų vertinimuose. Svarbu, kad savivaldybių administracijos ir jose veikiančios kontrolės ir audito tarnybos užtikrintų ataskaitose teikiamos informacijos teisingumą.

Ne visų savivaldybių pateikiama informacija apie planuojamas mokėtinas sumas yra tiksli.

Pagal biudžeto sandaros įstatymą savivaldybių tarybos turi tvirtinti planuojamą metinę įsiskolinimų (mokėtinų sumų, išskyrus paskoloms grąžinti) **pokyčio sumą**. Visų savivaldybių biudžetų aiškinamuosiuose raštuose galima rasti informaciją apie planuojamas mokėtinas sumas, tačiau kelios šią informaciją nurodė netiksliai. Pavyzdžiui, vienos savivaldybės biudžeto aiškinamajame rašte rašoma: „Nustatyti, kad 2024 m. gruodžio 31 d. planuojama metinė įsiskolinimų (mokėtinų sumų, išskyrus sumas paskoloms grąžinti) pokyčio suma būtų ne didesnė nei 2023 m. gruodžio 31 d.“ Toks įvardijimas nenurodo tikslios prognozuojamos sumos. VK FI manymu, tvirtinama pokyčio suma turi būti tiksli arba, jei įsiskolinimo neplanuojama padidinti, tvirtinant nurodoma kaip nulis.

Valstybės kontrolė, vykdydama biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas, yra atsakinga už Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatytą fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi ir užduočių vykdymo stebėseną bei įgaliota rengti ir teikti Lietuvos Respublikos Seimui nepriklausomas išvadas, susijusias su fiskalinės drausmės taisyklių laikymusi ir makroekonominė raida. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo 4 str. 2, 4–7 d. ir valstybės kontrolės įstatymo 8 str. 7 d. 7 p., Valstybės kontrolė teikia išvadą Lietuvos Respublikos Seimui.

Biudžeto stebėsenos departamento vadovė

Jurga Rukšėnaitė